

VAT a CZYNNOSCI POŚREDNICTWA

Wynagrodzenia pośredników

„MIESIĘCZNIK UBEZPIECZENIOWY” – nr 5 - maj 2011
Jakub Nawracała

Zmiany dotyczące podatku VAT w niektórych aspektach mają bardzo poważne konsekwencje praktyczne. Tak jest m.in. w odniesieniu do usług pośrednictwa ubezpieczeniowego oraz usług z nimi powiązanych.

Ustawą z 29 października 2010 roku o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług (Dz.U. nr 226, poz. 1476), wprowadzono gruntowne zmiany w zakresie zwolnień przedmiotowych z podatku od towarów i usług. Na skutek nowelizacji wygasła bowiem z dniem 31 grudnia 2010 roku moc obowiązująca załącznika nr 4 do ustawy o VAT, zawierającego wykaz usług zwolnionych z podatku i odwołującego się do Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług (z 1997 roku). Ustawowe zwolnienia na mocy wyżej wymienionej ustawy, od 1 stycznia 2011 w całości zostały zawarte bezpośrednio w art. 43 ustawy o VAT.

Dokonane zmiany mają duże znaczenie na gruncie różnych rodzajów działalności związanych z ubezpieczeniami. Nie ograniczają się bowiem wyłącznie do kwestii redakcyjnych. Bez względu na to, czy taki skutek był intencją ustawodawcy, czy też nie – nowelizacja ustawy pociągnęła za sobą również zmiany o charakterze merytorycznym.

W niektórych aspektach wprowadzone zmiany mają bardzo poważne konsekwencje praktyczne. Tak jest m.in. w odniesieniu do usług pośrednictwa ubezpieczeniowego oraz usług z nimi powiązanych.

AKTUALNA PODSTAWA PRAWNA ZWOLNIENIA Z VAT

W zakresie dotyczącym sektora ubezpieczeniowego, znaczenie mają przede wszystkim trzy przepisy :

1. art. 43 ust. 1 pkt 37
2. art. 43 ust. 13
3. art. 43 ust. 14

Pierwszy przepis zwalnia z podatku usługi ubezpieczeniowe, usługi reasekuracyjne i usługi pośrednictwa w świadczeniu usług ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych, a także usługi świadczone przez ubezpieczającego w zakresie zawieranych przez niego umów ubezpieczenia na cudzy rachunek, z wyłączeniem zbywania praw nabytych w związku z wykonywaniem umów ubezpieczenia i umów reasekuracji.

Na podstawie drugiego z wymienionych przepisów, zwolnienie od podatku stosuje się również do świadczenia usługi stanowiącej element usługi wymienionej w ust. 1 pkt 7 i 37-41, który sam stanowi odrębną całość i jest właściwy oraz niezbędny do świadczenia usługi zwolnionej zgodnie z ust. 1 pkt 7 i 37-41.

Trzeci ze wskazanych przepisów **wyłącza jednak możliwość stosowania podstawy z art. 43 ust.13 ustawy w odniesieniu do świadczenia usług stanowiących element usług pośrednictwa (ubezpieczeniowego).**

PROBLEM

W świetle powyższych przepisów jest oczywiste, że zwolnienie z VAT odnosi się do rozliczeń ubezpieczycieli z brokerami lub agentami ubezpieczeniowymi. Jak jednak przedstawia się kwestia rozliczeń brokerów/agentów z podmiotami wykonującymi w ich imieniu czynności brokerskie/agencyjne? Jak wiadomo, jest to dosyć powszechnie stosowany model współpracy i dotyczy w szczególności dużych agencji ubezpieczeniowych, które – nie chcąc uzyskiwać statusu tzw. multiagenta – „podczepiają się” pod innego agenta ubezpieczeniowego, nie nawiązując bezpośrednio współpracy agencyjnej z danym ubezpieczycielem. Podobnie – duża część brokerów ubezpieczeniowych działających w imieniu dużych firm brokerskich, prowadzi własną działalność brokerską.

Pytanie o możliwość zwolnienia tego rodzaju rozliczeń pojawia się w kontekście cytowanego powyżej art. 43 ust. 14 ustawy. Skoro bowiem usługi świadczone przez takie podmioty stają się elementem usługi świadczonej przez brokera (w imieniu i na rzecz klienta), bądź przez agenta (w imieniu i na rzecz ubezpieczyciela) – to w świetle art. 43 ust. 14 wydaje się, że powinny podlegać one opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

W dotychczasowym stanie prawnym nie było odpowiednika obecnego art. 43 ust. 14 ustawy. Nie było zatem przepisu wyłączającego wyraźnie możliwość zwolnienia wynagrodzenia za wykonywanie czynności będących elementem innych usług pośrednictwa ubezpieczeniowego. Możliwość zwolnienia takich rozliczeń z VAT istniała zasadniczo w oparciu o dwie podstawy prawne.

Zgodnie z ustawą o podatku od towarów i usług w brzmieniu sprzed nowelizacji – w świetle załącznika nr 4 do ustawy – **zwolnieniem z VAT były objęte wszystkie usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego sklasyfikowane w sekcji J ex (65-67) za wyjątkiem usług wyraźnie wymienionych.**

W zakresie zwolnienia mieściły się m.in.:

- (PKWiU 67.20.10-00.10) – usługi pośrednictwa między firmami ubezpieczeniowymi (bez obowiązkowych ubezpieczeń społecznych) a ich klientami;
- (PKWiU 67.20.10-00.90) – usługi pomocnicze związane z ubezpieczeniami i funduszami emerytalno-rentowymi (bez obowiązkowych ubezpieczeń społecznych), pozostałe.

Usługę świadczoną przez inny podmiot na rzecz agenta bądź brokera, polegającą na czynnościach pośrednictwa można było zasadniczo uznać za należącą do usług określonych w PKWiU 67.20.10-00.10., jeśli stanowiła element usługi świadczonej przez agenta lub brokera. Najkrócej rzecz ujmując – usługa będąca częścią składową usługi „podstawowej” podlega bowiem opodatkowaniu na takich zasadach jak usługa „podstawowa”.

Ustawa w starym brzmieniu nie zawierała wyłączenia analogicznego do obecnego brzmienia art. 43 ust. 14 ustawy. Z drugiej strony z pewnością można też było uznać taką usługę za usługę pomocniczą, związaną z ubezpieczeniami. W obecnym stanie prawnym brak jest jednak pośród wyłączeń wskazanych w art. 43 ust. 1 ustawy kategorii usług pomocniczych do ubezpieczeń. Wydaje się zatem, że odpadły obydwie podstawy prawne, które mogłyby służyć do zwolnienia tego rodzaju rozliczeń z VAT.

Zasadniczo – o ile przychód z tytułu prowadzonej działalności nie mieści się w limitach wskazanych w ustawie o VAT (zgodnie z nowym brzmieniem art. 113 ust.1 ustawy, zwalnia się od podatku podatników, u których wartość sprzedaży opodatkowanej nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym kwoty 150 tys. zł), trudno będzie zatem znaleźć podstawę do zwolnienia z podatków wskazanych powyżej rozliczeń. Moim zdaniem jedyną ewentualną podstawą zwolnienia z VAT będzie możliwość zakwalifikowania usługi świadczonej przez inne podmioty w imieniu lub na rzecz brokerów/agentów ubezpieczeniowych **jako usługi „podstawowej” pośrednictwa**, o której mowa w art. 43 ust.1 pkt 37 ustawy – nie zaś **jako elementu** tejże usługi świadczonej przez brokera/agenta (co zgodnie z art. 43 ust. 14 ustawy wyłączałoby możliwość zwolnienia).

KWALIFIKACJA USŁUG ŚWIADCZONYCH NA RZECZ BROKERÓW/ AGENTÓW

W kontekście brzmienia art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy wydaje się, iż kluczową kwestią do ustalenia, jakie usługi będą korzystały ze zwolnienia z VAT jest zdefiniowanie terminu „usługi pośrednictwa w świadczeniu usług ubezpieczeniowych”. Problem sprowadza się do tego, czy terminem tym można określić :

- jedynie działalność pośrednictwa ubezpieczeniowego sensu *stricte* – to jest wykonywaną przez agentów ubezpieczeniowych/ brokerów ubezpieczeniowych ?
- czy też usługi wykonywane (w ramach prowadzonej działalności gospodarczej) przez podmioty nie posiadające wskazanego powyżej statusu, ale polegające na wykonywaniu czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego – a zatem świadczone dla agentów bądź brokerów ubezpieczeniowych ?

Ustawa o VAT – nad czym należy ubolewać – w zakresie dyskutowanych zwolnień nie odwołuje się do terminologii używanej w ustawach regulujących działalność ubezpieczeniową i powiązaną.

Termin „pośrednictwo w świadczeniu usług ubezpieczeniowych” w szczególności nie pojawia się ani w ustawie o działalności ubezpieczeniowej, ani też w ustawie o pośrednictwie ubezpieczeniowym. Wydaje się jednak, że – pomimo użycia przez ustawodawcę innego terminu – chodzi o usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego sensu *stricte*.

Przemawiają za tym trzy argumenty :

1. brzmienie art. 135 Dyrektywy Rady 2006/112/WE z 28 listopada 2006 roku, w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz.Urz.UE.L. 2006 nr 347 str.1). Należy pamiętać, że polska ustawa o VAT (przynajmniej w założeniu) implementuje zasady wynikające z wyżej wymienionej dyrektywy. Nie wdając się w rozważania na temat możliwości bezpośredniego zastosowania dyrektywy, należy z pewnością uznać, że przepisy prawa polskiego trzeba przynajmniej interpretować przez pryzmat brzmienia tejże dyrektywy. Art.135 dyrektywy zwalnia z VAT wyłącznie usługi świadczone przez podmioty mające status agentów bądź brokerów ubezpieczeniowych;

2. termin „pośrednictwo w świadczeniu usług ubezpieczeniowych” jest podobny do terminu „pośrednictwo ubezpieczeniowe”. Ten rodzaj działalności zarezerwowany jest zaś dla agentów i brokerów ubezpieczeniowych (*vide poniżej*);

3. pośrednictwo sensu *largo* – czyli również usługi polegające na czynnościach pośrednictwa wykonywanych dla agentów/brokerów przez inne podmioty siłą rzeczy będą właściwie zawsze elementem usługi pośrednictwa świadczonej przez agenta/brokera. Gdyby art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy dotyczył również tych usług, byłby jednocześnie sprzeczny z art. 43 ust. 14. Ustawa byłaby zatem wewnątrznie sprzeczna.

W związku z brzmieniem art. 43 ust. 1 pkt 37 ustawy, wydaje się zatem, że stanowi on podstawę do zwolnienia z VAT wyłącznie tych usług, które mają charakter pośrednictwa ubezpieczeniowego sensu *stricte*. To jest – usług świadczonych przez agentów lub brokerów ubezpieczeniowych. Zasadniczo zatem warunkiem zwolnienia z VAT wynagrodzenia za usługi świadczone dla agenta lub brokera ubezpieczeniowego będzie posiadanie przez podmiot świadczący taką usługę również statusu agenta lub brokera. Nie jest to jednak moim zdaniem warunek wystarczający. Warunkiem jest również uznanie, że usługa taka świadczona dla danego agenta/brokera nie jest elementem składowym usługi „podstawowej” świadczonej przez takiego agenta/brokera (w przeciwnym razie zwolnienie z VAT uniemożliwia art. 43 ust. 14 ustawy).

Aby zaś mówić o tym, że dany podmiot (posiadając status agenta/brokera) działając dla innego agenta/brokera świadczy „samodzielną” usługę pośrednictwa ubezpieczeniowego, konieczne będzie przyjęcie dosyć skomplikowanych konstrukcji prawno-organizacyjnych. Ta kwestia jednak wykracza poza ramy niniejszego artykułu i będzie zawsze zależna od przyjętego modelu współpracy.

Jakub Nawracała

(radca prawny, prowadzący kancelarię specjalizującą się w sprawach ubezpieczeniowych)

* * *